

KÖTEGYÁN

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, köszöntő	3
2. A településkép bemutatása	4
3. Örökségünk	8
A település építészeti jellemzői	8
Táj és természeti értékek	28
Településképi jellemzők	34
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása	35
5. Településkép minőségi formálásra vonatkozó ajánlatok	36
A belterület érhajlatokhoz igazodó utcahálózatú része	37
A belterület többi része	39
Külterület természetvédelem alatt álló részén	39
Külterület egyéb területei	40
6. Jó példák bemutatása	41
Impresszum	49

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

Kötegyán község település arculati kézikönyvének elkészítését a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény tette lehetővé, illetve minden település számára előírta annak elkészítését.

A fentiek figyelembe vételével készült Kötegyán településképi arculati kézikönyve is. A kézikönyv segítséget kíván nyújtani a település arculati értékeinek bemutatásával a meglévő értékeink megbecsüléséhez.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, céljuk nem a tulajdonosi és a tervezői szabadság megrövidítése, az uniformizálás, hanem egy iránymutatás a település különböző részeinek jellemző karakteréhez illeszkedő új épület létrehozásához, illetve meglévő épületek felújításának elősegítéséhez.

A község jövőjére optimistán tekinthetünk, hiszen a településen az alap egészségügyi ellátás megoldott (fogorvos, háziorvos, védőnő szolgálat, idősek otthona). Rendelkezünk szép és jó általános iskolával és óvodával, művelődési házzal és könyvtárral. Mindez kedvező környezetet biztosít az itt lakóknak, akik saját épületeik alakításával, újak építésével környezetüket még szebbé tehetik.

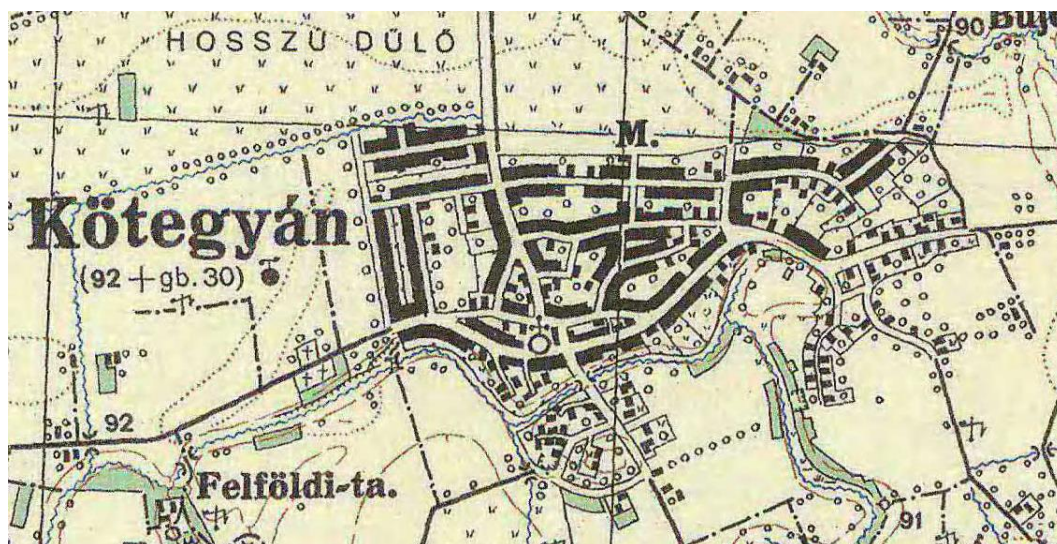
Nemes János
polgármester

2. A TELEPÜLÉSKÉP BEMUTATÁSA

A község sík területen fekszik, kivéve a 2-3 méter mély érhajlatokat. A település szerkezetének kialakulását alapvetően befolyásolta a Gyepes kanyargós folyása. A település az 1870-es években készült katonai térképeken már ez jól látható. A falu környéke már a bronzkorban is lakott volt. A honfoglalás idejére tehető a település kialakulása. A település első írásos említése 1213-ban a Váradi Regustrumban történik. Nevét feltehetően Gyán falu Kethe nevű birtokosáról kapta a 15.században. A török hódoltság alatt a falu elnéptelenedett és csak a 17.század végén népesültek be újra. Természetes környezetének kialakulását a Fekete Körös ágai így a mai Gyepes csatorna befolyásolták. A település erdősültsége a Békés megyei átlagnál magasabb.

Az 1941-es katonai térkép pedig már kezdi mutatni az időközben hozzá épült mérnöki telekosztásokat is.

Kötegyán jelenleg zsáktelepülés és akár vasúton, akár közúton érkezünk a községbe, azt É-i irányból tudjuk megközelíteni. A település képe először ebből az irányból tárul fel. Az úton haladva már baloldatról lakóházak vannak, ugyanakkor a jobb oldalról messzire elnyúló rét található.

A település belterületének faállományából csak itt-ott bukkan elő egy-egy földszintes lakóház. Ezek fölé csupán a település hidroglóbusza és a református templom tornya magasodik.

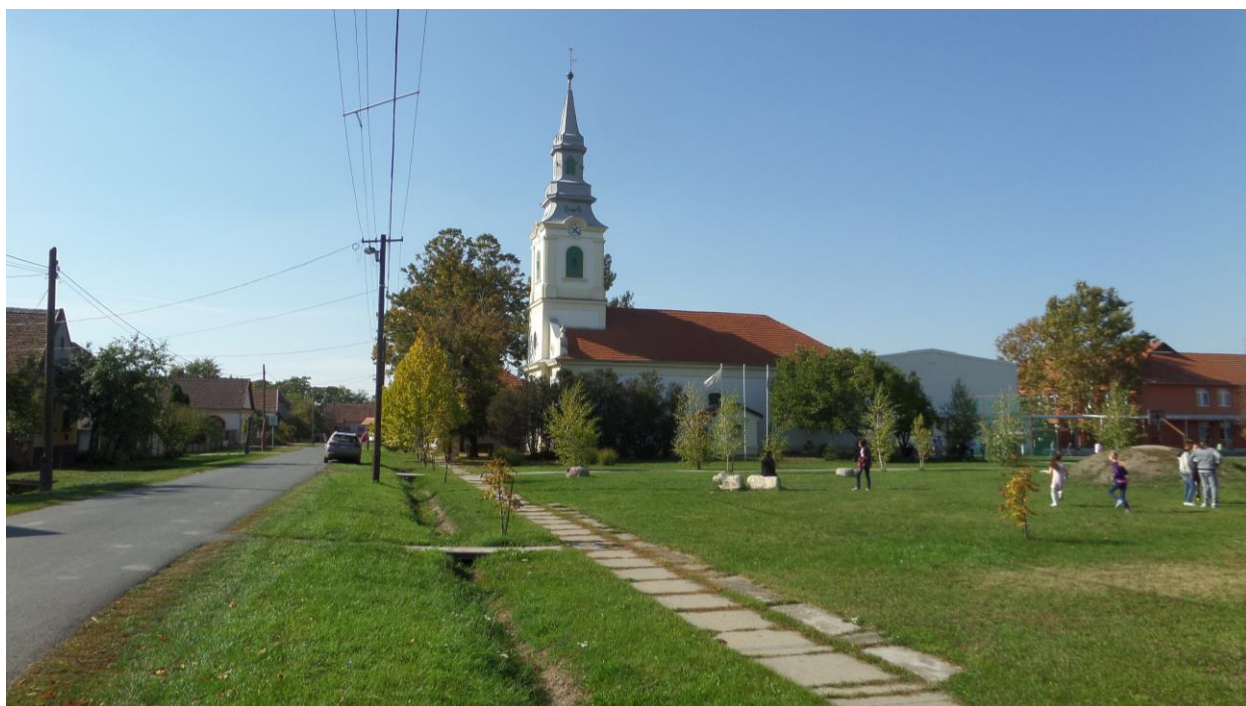
Kötegyánban megtalálható az alföldi tájra minden jellemző kép. Így a Dél-Bihari szikes puszta, a művelt szántóterületek, a kisebb-nagyobb erdőfoltok, a dűlőutak mentén még feltalálható fasorok, majorságok és a Körösök vidékére jellemző érhajlatok még ma is meglévő vízfolyások látványa.

3. ÖRÖKSÉGÜNK, A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, TÁJ ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

A TELEPÜLÉS ÉPÍTÉSZETI JELLEMZŐI

A község tágabb értelemben vett közintézményei mintegy kétszázötven évet ölelnek át. A település jelképe a műemlék református templom, mely 1765-ben épült, a toronysüvegét pedig 1888-ban kapta.

A községháza a később emelt székely kapuval. A községháza több átalakítás és bővítés után nyerte el a jelenlegi formáját.

Az idősek otthona több fázisban épült, az utcafrontra merőleges oromfalas régi épületek arányát is igyekszik megtartani.

óvoda

művelődés ház

Jogosan lehetnek büszkék a település lakói erre az iskolaépületre és tornacsarnokra is, azonban a kettő építészeti megoldás jelentős különbséget mutat.

A településen már 1229-ben megvolt a Szentandrás templom, melynek emlékét idézi a nemrég épült kápolna a Gyepes csatorna partján, mely nagyon szép példája a múlt tiszteletének. Tervező: Szabó János.

A Magyar Állam Vasutak egyik jellemző épülete a kötegyáni vasútállomás, mely a trianoni békeszerződést követően veszített jelentőségéből. Jelenleg már mint határállomás is működik.

Igaz, hogy nem középület, de a település egyik jelentős épülete a kétszintes magtár.

A település régebbi részén az utcák a Gyepes csatorna kanyargós vonalát, valamint a többi érhajlat vonalát követik. Ezen a területen jellemzően az utcára merőleges tetőgerincű épületek találhatóak. Ilyen például a református templommal szemben található, ma is jó állapotban lévő két oldaltornácos lakóház, de néhány példa az utcával párhuzamos gerincű épületekre is van.

Az újabb mérnöki utcaosztású területen közel sem ilyen egységes az épületek megjelenése. Van köztük emeletes, utcára merőleges gerincű, hagyományosnak tekinthető, sátozott épület is, és teljesen új felfogást mutató téglaburkolású épület is.

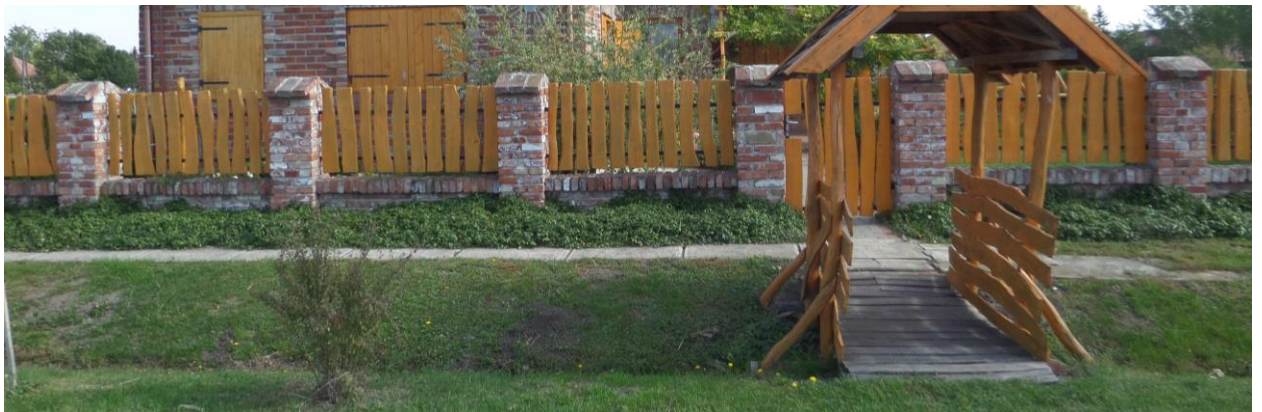

A településen található utcai kerítések igen nagy szórást mutatnak, de jellemzően lábazattal ellátottak, és épített oszlopok közötti fa léckerítések a jellemzőek, itt is megtalálható településen jellemző fának mint építőanyagnak és díszítő elemnek a szeretete.

A településen természetesen megtalálható az I. és a II. világháború hőseinek emlékműve, valamint Kossuth Lajos szobra is a községháza előtt.

Kötegyán területén feltűnően sok kopjafa és faragott fa létesítmény található, többek között egy napóra is, valamint a községháza előtt egy székelő kapu.

TÁJ ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A település külterülete igen változatos képet mutat. Találhatók szántóterületek, erdők, szikes legelők, rétek, vizes élőhelyek, zártkertek. Településképi szempontból nagy jelentőségű a Gyepes csatorna, mely tulajdonképpen a Fekete Körös valamikori egyik ága lehetett. A csatorna egy 2-4 méter mély, éghajlata kedvező adottságokkal rendelkezik a természetes élővilág megőrzése számára.

Az országos ökológiai hálózat másik, a településen fellelhető elemei a szikes rétek, melyek ma is eredeti állapotukban találhatók meg. Ilyen a Sarkad-Méhkerék határállomás közötti úttól É-ra eső terület, a Kötegyáni bekötőúttól Ny-ra elterülő legelő, vagy a település belterületétől D-re eső legelő területe.

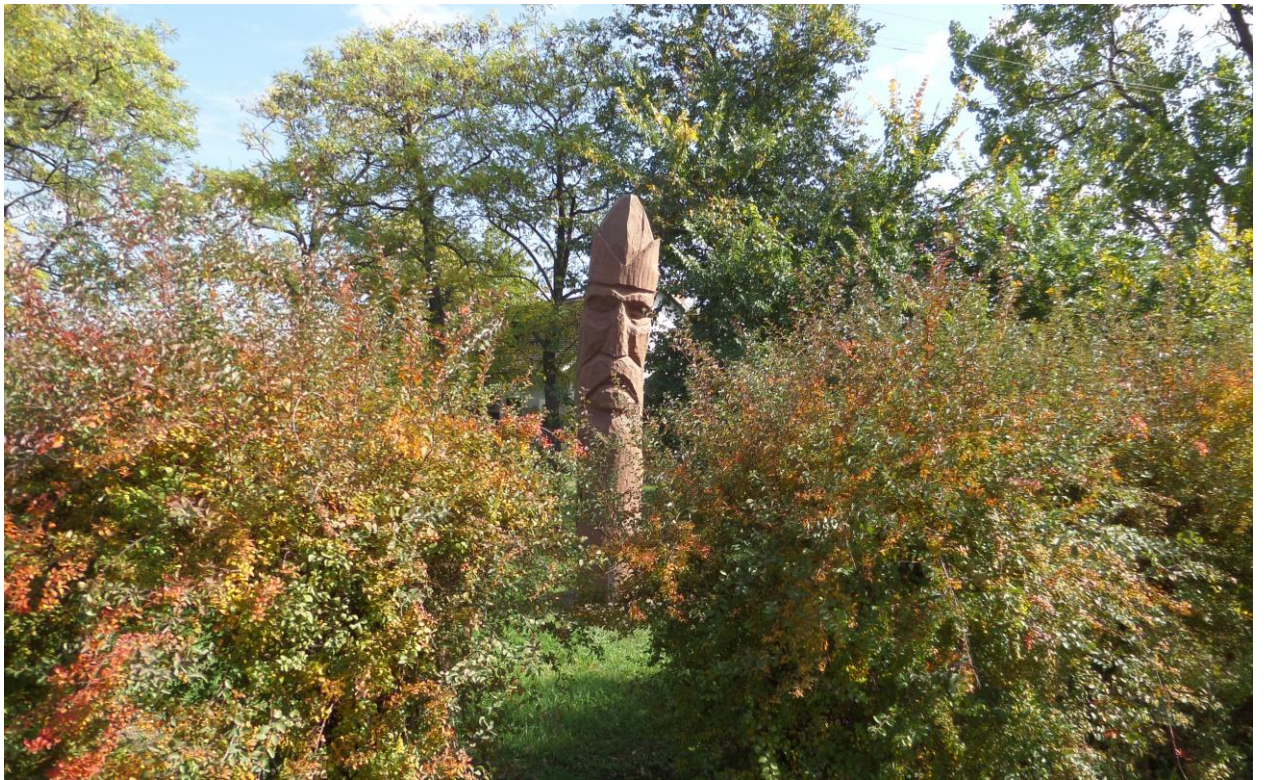

A Gyepes csatorna keresztül halad a település belterületén is. A Gyepes és a hozzá kapcsolódó érhajlatok a település régi részének utcahálózatának kialakulását is jelentős mértékben befolyásolta.

A belterület mellett a Gyepes csatorna partján található az Öko-park, mely 2002-ben került felavatásra. Az azóta eltelt idő a kertészeti terv alapján ültetett növények számára már elegendő volt ahhoz, hogy az eredeti elképzelést mindenki számára felismerhetően mutassa szépségét. A park nagyon sok szép kopjafát is bemutat, valamint egy mesterséges dombot is, mely a település környékén fellelhető kunhalmokra utal.

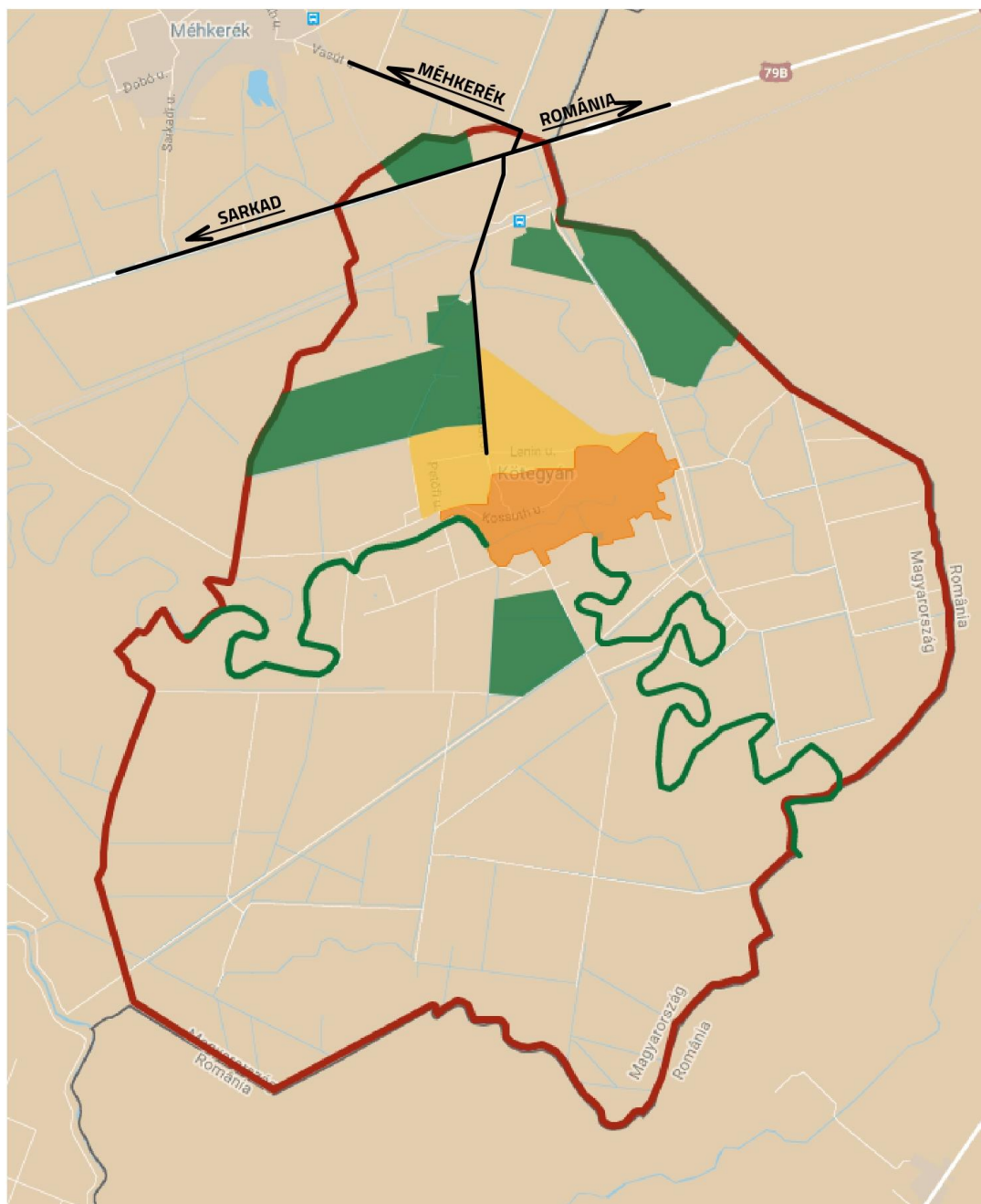
Az Öko-parkon túl, van néhány szép idősebb fa is a település belterületén.

TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

A település közel sík területen fekszik. A tájban elsősorban nem az épületek, hanem a település faállománya jelenik meg, ezért ezek megvédése legyen az közterületen vagy magánterületen, legyen az belterületen vagy külterületen, nagyon fontos a település megjelenésében. Ugyan ilyen fontos a szemet gyönyörködtető nagy rétek eredeti állapotában való megtartása.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

- A belterület érhajlatokhoz igazodó utcahálózatú része
- A belterület többi része
- A külterület természetvédelem alatt álló része
- A külterület többi területe
- Igazgatási terület határa

5. TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLATOK

A település képét belátható időn belül elsősorban nem az új épületek megjelenése, hanem a meglévő épületek fogják meghatározni, ezért elsősorban ezek mindenkor megjelenése fogja a település képét befolyásolni. A ma meglévő épületek egy részének tulajdonosai nem fognak vagy szándék, vagy anyagi helyzetük miatt az épületeikkel törődni és kihalásuk után az enyészetté lesz az épület. Ilyen esetekben a településképp érdekében arra kell majd nagy figyelmet fordítani, hogy ezek az épületek maradványai mennyél rövidebb ideig csúfítsák a települést.

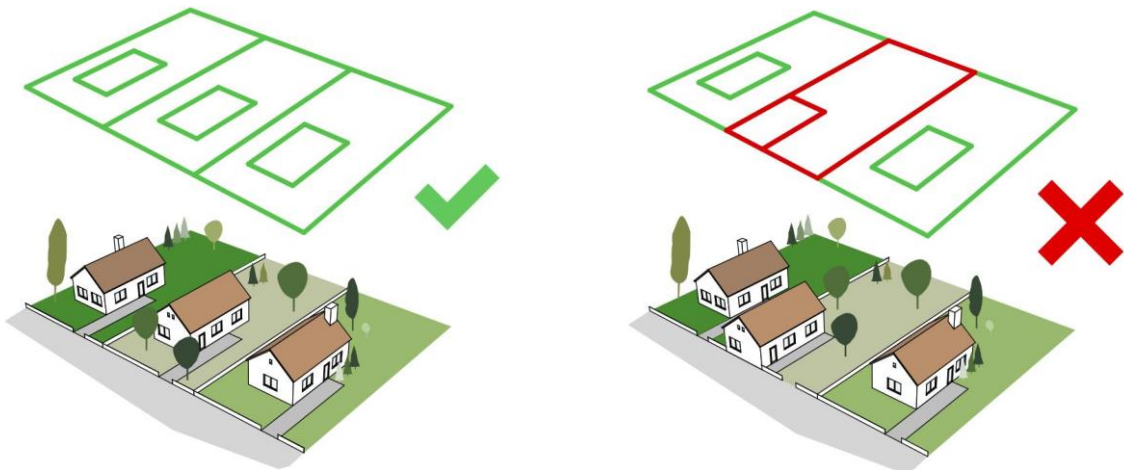
Az épületével törődők (azok vannak többségben) viszont anyagi helyzetük függvényében sokat tehetnek a település képének és saját épületeik használhatósága érdekében. Ezeknél az épületeknél az épület korszerűsítésével (hőszigetelés javítása, burkolatok javítása, az épület teljes felújítása) vagy szükség szerinti bővítésével kell számolni.

Javasoljuk az épületek felújításánál az alábbiak figyelembe vételét:

az épület külső színeinek vagy burkolatának megváltoztatásánál a településen még jellemzően elő nem forduló túl élénk színek, különösen azok neon változatának kerülését az épületek utcafront felőli nyílászáróinak cseréjénél lehetőleg tartsuk meg a régi nyílászárók külső méretét.

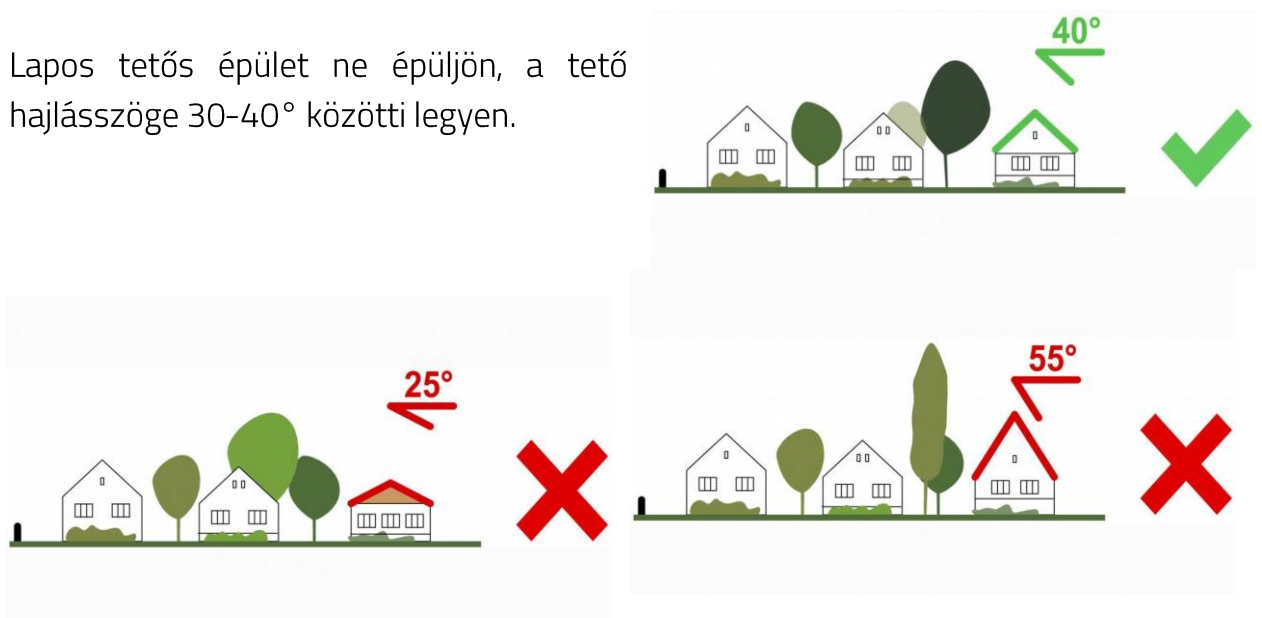
A tetők hajlásszögét ne változtassuk meg, és fedésre továbbra is lehetőleg cserepet alkalmazzunk, kerüljük a különféle anyagú lemezfedéseket a homlokzati díszeket lehetőleg tartsuk meg utcafronti kerítések cseréjénél lábazattal ellátott, áttört kerítést készítsünk.

Új épületek vagy épületek bővítése esetén a két szomszédos épület valamelyikének tetőgerincvonalának irányát és előkertjének méretét kell megtartani.

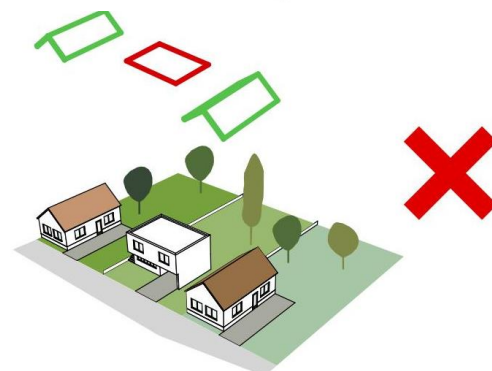
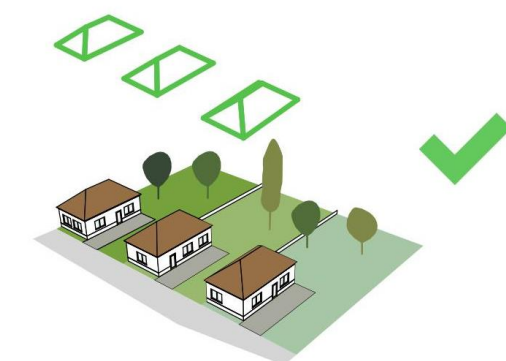
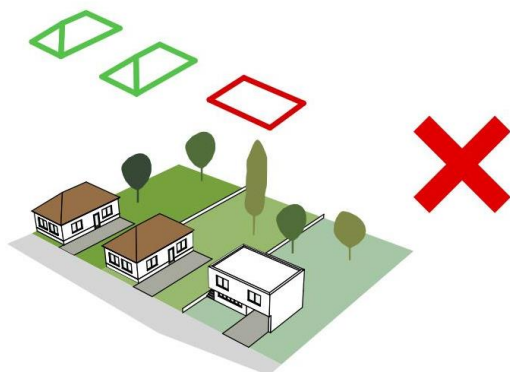

A BELTERÜLET ÉRHAJLATOKHOZ IGAZODÓ UTCAHÁLÓZATÚ RÉSZÉN

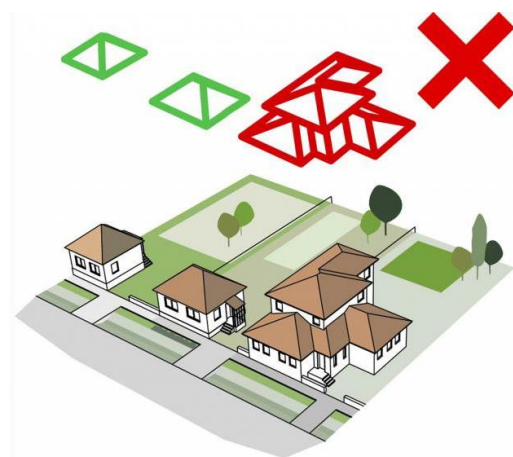
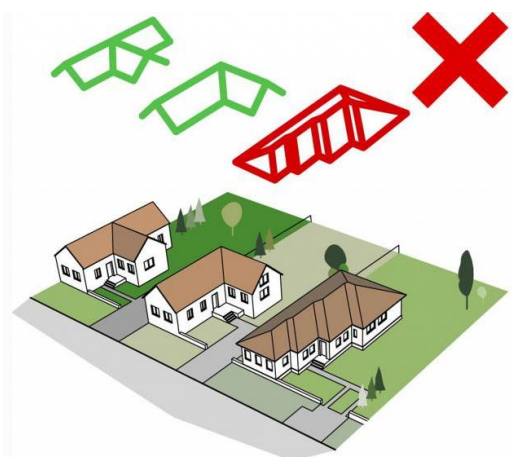
Lapos tetős épület ne épüljön, a tető hajlásszöge 30-40° közötti legyen.

A nagymértékben eltérő tetőhajlásszögek az utca látványában összevisszaságot eredményez, de ugyanilyen romboló hatású a megestetős épületek közé bekerülő lapostetős épület is

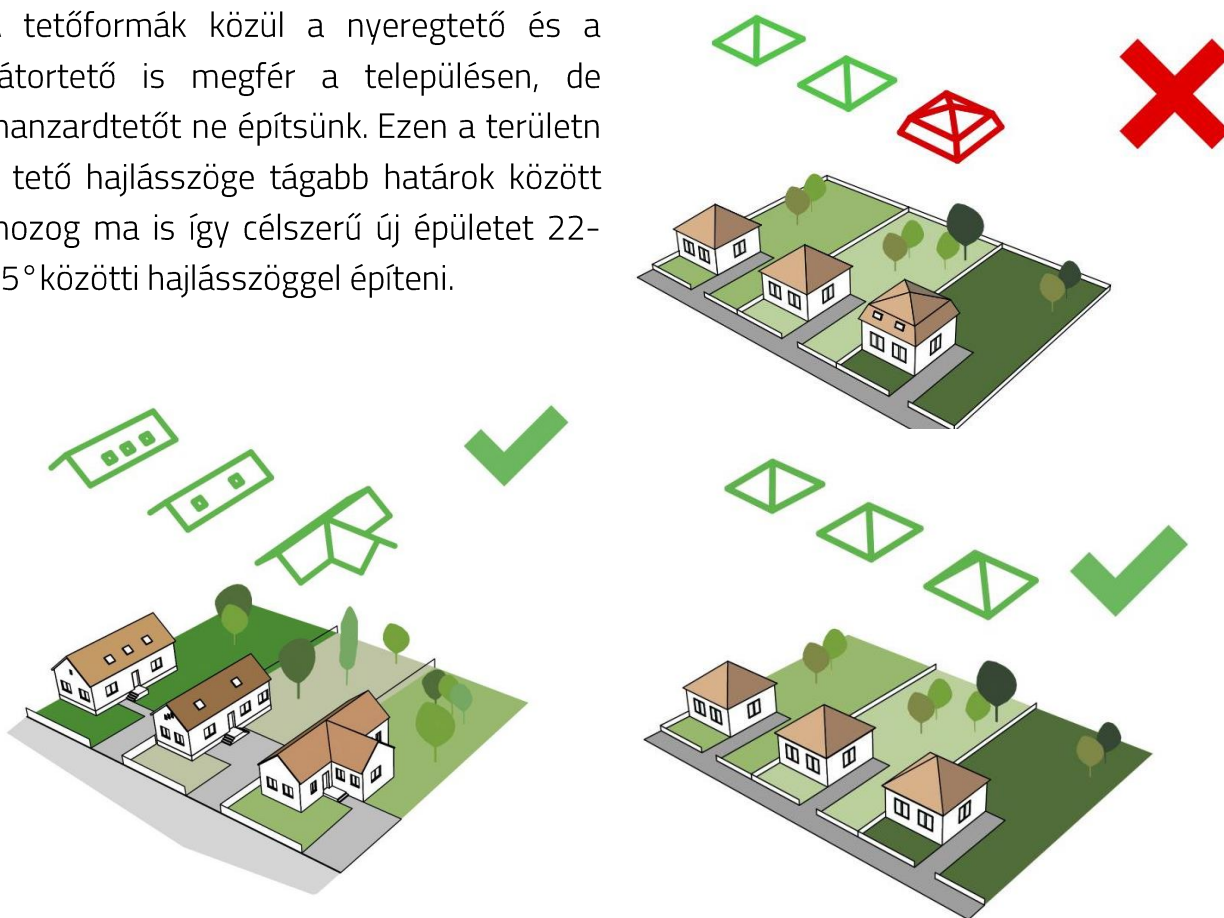

A rosszul választott tetőformák tetőformák sem erre a területre valók.

BELTERÜLET TÖBBI RÉSZÉN

A tetőformák közül a nyeregtető és a sátoztető is megfér a településen, de manzardtetőt ne építsünk. Ezen a területn a tető hajlásszöge tágabb határok között mozog ma is így célszerű új épületet 22-45° közötti hajlásszöggel építeni.

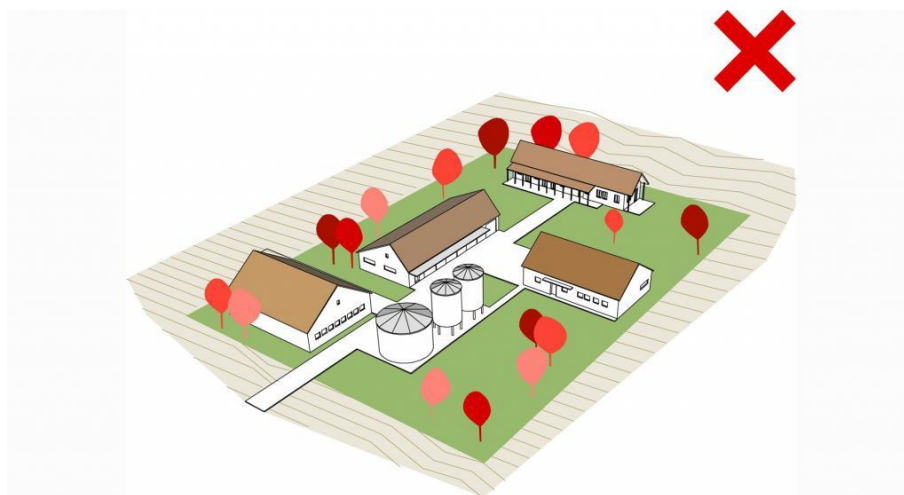
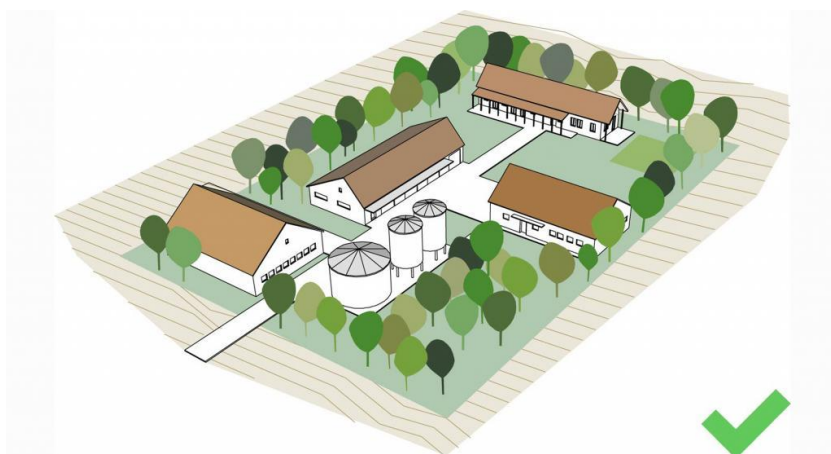
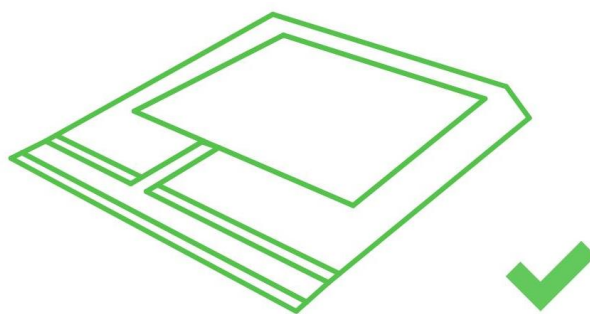

A KÜLTERÜLET TERMÉSZETVÉDELEM ALATT ÁLLÓ RÉSZÉN

Csak természetvédelmi vagy természet bemutatási célú épület, építmény építhető, hogy a terület természetközelsége megmaradjon ezt emberi kéz alkotása lehetőleg ne változtassa meg.

A KÜLTERÜLET TÖBBI RÉSZÉ

Épületek ingatlanjainak mezőgazdasági területek felőli oldalán kettős fasor és bokorsor telepítésével a régi tanyák hangulatát tudjuk felidézni. Lakóépületek és kisebb gazdasági épületek fedésére cserepet használjunk.

6. JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

Kötegyán község régi települési részén a Kossuth u. 37. számú és 43. sz. házak szép példái az utcára merőleges gerincű, egytraktusos épületnek.

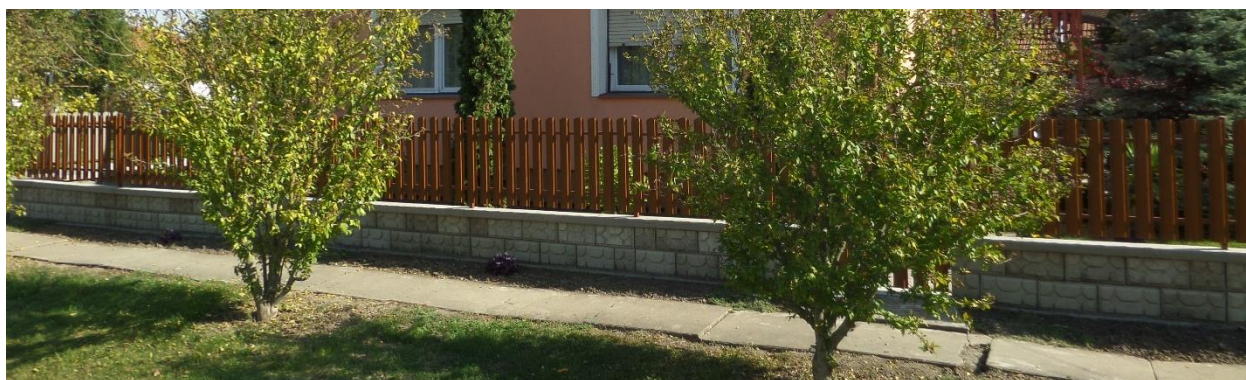
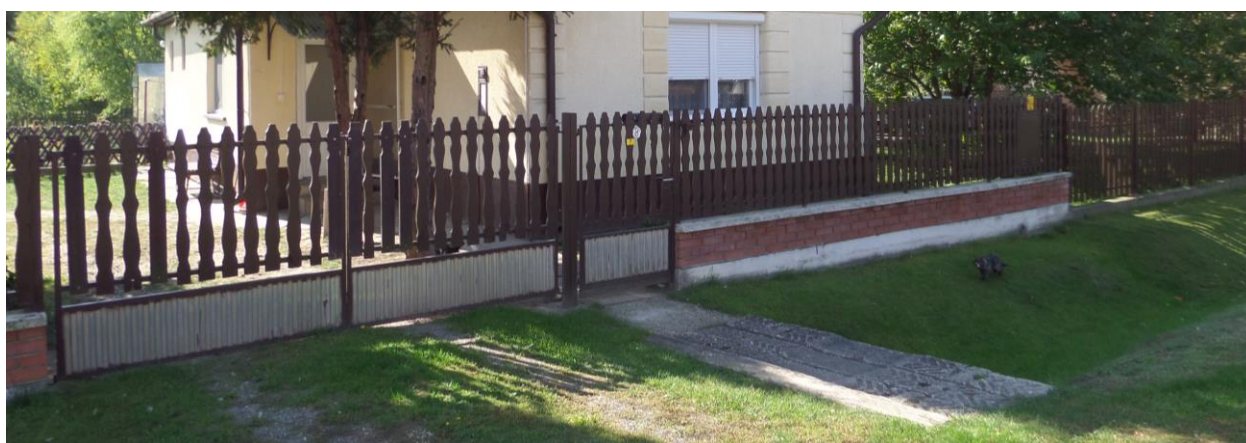
Mindkét épületnek a kerítése is figyelemre méltó. Hasonló két, de már későbbi építésű utcára merőleges gerincű egytraktusos épület van a Lenin utca 37. szám és 44. szám alatt is, valamint az Arany János u. 18. szám alatti lakóépület is ilyen.

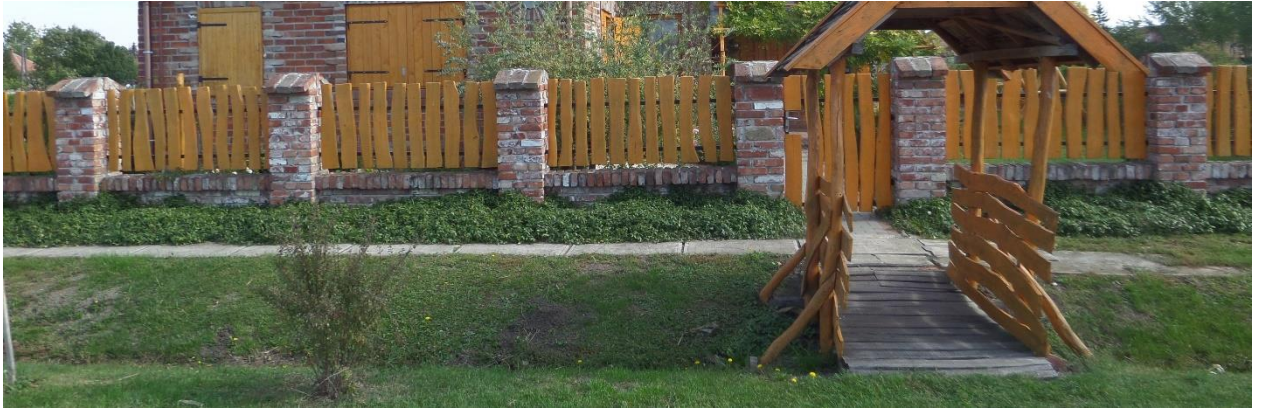

Néhány az utcával párhuzamos gerincű épület is van a településen, melyek nyerstégla burkolatúak. Ilyen a Kossuth u. 12. és a Kossuth u. 59. sz. épület is. Van a sätortetős épületek között is példamutatóan megépített és karbantartott épület is (Vasút u. 35.).

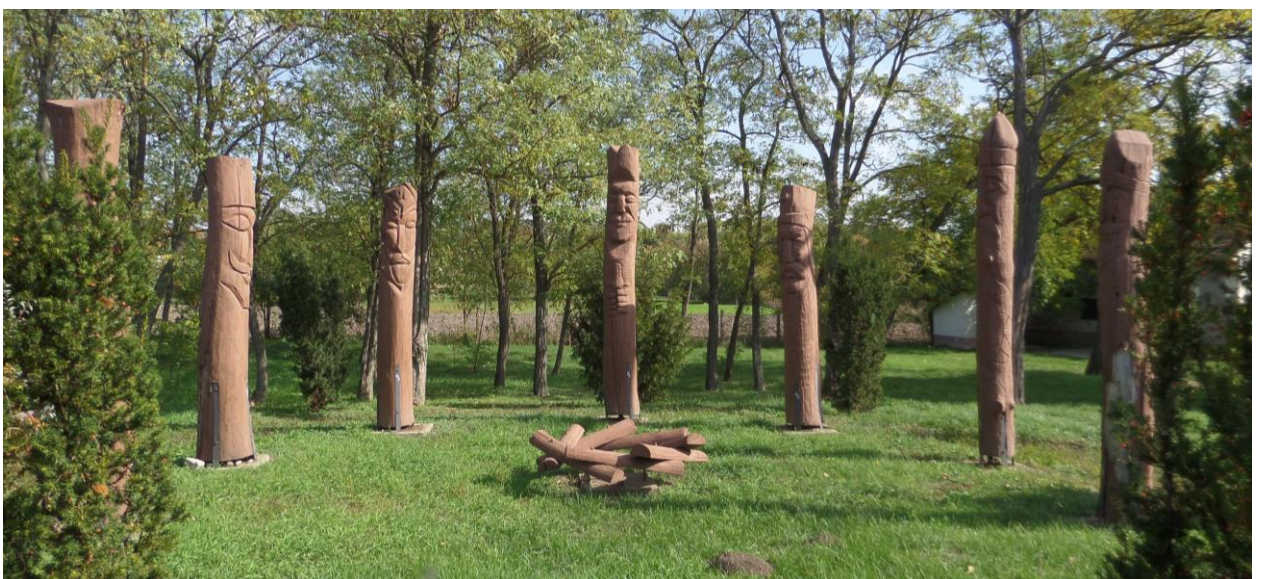
A településen található több utcai kerítés is, mely jó például szolgálhat: Árpád u. 11., Jókai u. 7., Vasút u. 35., Dózsa u. 23., József A. u. 8., Petőfi u. 5., Vasút u. 28., Lenin u. 37., Vasút u. I.

A település arculatának legmeghatározóbb egyediességet adó eleme a sok faragott fa oszlop, szobor és egyéb építmény, ezért itt a jó példák között csak néhányat mutatunk be a teljességre való törekvés nélkül.

IMPRESSZUM

Kötegyán Község Önkormányzata

Kötegyán község honlap címe:	www.kotegyan.hu
Kötegyán község e-mail címe:	kotegyan@kotegyan.hu
Kötegyán község postai címe:	5725 Kötegyán, Kossuth utca 33.
Önkormányzat telefonszáma:	66/278-422
Polgármester:	Nemes János
Települési főépítész:	Csökmei László
Az előlapi fotó forrása:	www.kotegyan.hu
Katonai térképek forrása:	mapire.eu
Készítette:	Csaba Márton

Kötegyán, 2018. október